

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Качинська Н. Ф., асистент (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського);
Шевченко Д. С., студентка (гр. УЗ-51, ФММ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Вступ. У сучасному світі питання охорони праці мають величезне значення у зв'язку з інтенсивним розвитком сфери виробництва, а також появою інноваційних видів діяльності. Охорона праці - система, яка забезпечує відсутність ризиків загрози життю та здоров'ю робітників через правові, економічно-соціальні, психологічні та інші види заходів. Головна ціль вирішення проблем, пов'язаних з охороною праці, - досягнення соціального ефекту, тобто забезпечення трудової діяльності працездатного прошарку населення гідними умовами праці та відпочинку й гарантії збереження здоров'я та життя всіх працівників, а також зменшення кількості нещасних випадків та захворювань в різних галузях господарювання.

Актуальність теми. Протягом 2017 року в Україні зареєстровано 4965 постраждалих на виробництві, з них 332 смертельних випадки. Також було зафіксовано зменшення кількості смертельно травмованих в порівнянні з 2016 роком на 8,8%. Розробка кар'єрів та видобувна промисловість виявилися найбільш травматичними галузями української економіки. Найбільше випадків зафіксовано в сфері транспорту і логістики - майже 500.

Рівень травматизму за гендерним принципом розподіляється нерівномірно: 74% постраждалих на виробництві становлять чоловіки і 26% - жінки [1].

Причина такої сумної статистики полягає в тому, що в теперішній час багато керівників вважають розвиток охорони праці неефективним, оскільки він не приносить прибутку. Організації-роботодавці схильні вкладати вільні кошти в заходи, що дають конкретний дохід, а не в підвищення безпеки робочого процесу. Тому й ставлення до охорони праці відповідне - як до непотрібного і витратного обов'язку.

Але економія на умовах праці ілюзорна і загрожує серйозними збитками. Наслідком нехтування безпекою праці є високий рівень професійних захворювань, постійні випадки травматизму та нещасних випадків зі смертельними наслідками. В результаті роботодавець несе додаткові фінансові витрати - як прямі (різні виплати і компенсації потерпілим, штрафи за порушення вимог охорони праці і т.д.), так і непрямі (вимушені простої устаткування, зниження продуктивності праці, витрати на додаткове навчання працівників та ін.).

Предмет дослідження. Порушення вимог безпеки, що безпосередньо пов'язані з проблемами в процесі навчання питань охорони праці, високий рівень травматизму - з відсутністю достатнього контролю, системності в управлінні охороною праці і так далі. Проблеми на сучасних підприємствах, що призводять до негативних наслідків в сфері охорони праці, через відсутність

належного контролю та жорстких вимог, невірно розподілені ресурси підприємства, тощо. Результати дослідження будуть наведені далі у статті.

Основні результати дослідження. Про сучасну ситуацію у даній сфері в Україні говорять цифри: в середньому щодня на підприємствах травмується 120 і гине 5 чоловік, також зростає рівень травматизму у житлово-комунальному та побутовому господарстві, гірничорудній та нафтодобувній промисловості, на об'єктах зв'язку, енергетики і при експлуатації підіймальних споруд. Складним залишається стан охорони праці в агропромисловому комплексі.

Через недбалість до сфери охорони праці Україна має такі негативні наслідки:

- Відставання у знаннях про охорону праці на 15-20 років вітчизняної науки у порівнянні з більш розвиненими країнами.
- Зростання у 7 разів рівня травматизму на сучасних підприємствах коли порівняти з цими ж показниками в інших індустріально-розвинених країнах [2].

Особливо уважно необхідно ставитись до проблем у галузі охорони праці в сфері малого та середнього бізнесу. Дослідження цих проблем дають змогу навести наступні паралелі [3]:

✓ В Європейських країнах перш ніж відкрити підприємство, власник бізнесу повинен пройти навчання, створити робочі місця з відповідними безпечними умовами праці. Після цього він отримує право наймати персонал. В Україні цей процес відбувається в іншій послідовності: спочатку створюється підприємство, після чого протягом року власник нового підприємства повинен провести спеціальну оцінку умов праці. При цьому роботодавці навіть не знають свої права та обов'язки в сфері охорони праці.

✓ У Європі на одного інспектора з охорони праці припадає 10 тисяч працівників. У нашій країні до справжніх фахівців, здатних . Крім цього, дата проведення планових перевірок оголошується заздалегідь, що дає можливість керівнику малого підприємства підготуватися: привести звітність з охорони праці у відповідність до норм, тимчасово укласти договір або працевлаштувати спеціаліста з охорони праці, а після перевірки знову забути про виконання своїх обов'язків.

✓ У розвинутих країнах роботодавці витрачають кошти на покращення умов праці, щоб підвищити продуктивність праці й одночасно уникнути великих штрафних санкцій та судових та компенсаційних витрат в разі настання нещасного випадку. В Україні у більшості випадків малий та середній бізнес намагається уникнути витрат на охорону праці. Багато керівників до сих пір не розуміють того факту, що працівник, що виконує свої обов'язки в комфортних умовах праці, володіє більш високим рівнем продуктивності, більше мотивований на ефективну роботу. Наймання штатного співробітника на постійній основі для підприємств з малою чисельністю - дорого, хоча це необхідно для нормального функціонування підприємства.

✓ В розвинутих країнах функціонує жорсткий контроль стану безпеки праці й екологічної обстановки на всіх рівнях державної влади. В Україні за відсутності безперервного зовнішнього та внутрішнього контролю за умовами праці на підприємствах стає не важливим вдосконалення процесу управління й, відповідно, покращення умов праці працівників.

Ще слід зазначити один дуже важливий факт – на підприємствах майже відсутні профспілкові організації, хоча робота профспілкових діячів грає істотну роль в процесі управління охороною праці, а статистика стверджує, що на підприємствах, де присутні профспілки, рівень травматизму працівників значно нижчий.

В Україні є чимало керівників організацій, які навпаки прагнуть зменшити витрати на охорону праці, вважаючи економічно не вигідним вкладання коштів туди, де неможливо отримати швидкий прибуток. Проте при грамотному підході охорона праці може дати помітний економічний ефект.

Отже, ситуація в нашій країні далека від досконалості. Кількість працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими, небезпечними або важкими умовами праці практично не зменшується, навіть, навпаки - в останні роки фіксується динаміка збільшення. Частка працівників, що використовують застаріле й не якісне обладнання, яке не відповідає вимогам безпеки праці, також неухильно збільшується.

Висновки. Для розв'язання проблем необхідно зробити наступне:

1. Удосконалити процес навчання з питань безпеки праці. Здебільшого, проблеми в галузі охорони праці у керівників організацій виникають через низький рівень компетентності в даній області. На те, щоб пройти з відривом від виробництва 40-годинну програму навчання з питань охорони праці, підприємці здебільшого не знаходять часу через коло питань, які потребують негайного вирішення. Якщо зробити процес навчання керівників поетапним процесом, розділеним на важливі інформаційні блоки, стане можливим скоротити час і разові витрати на навчання, а також підвищити його ефективність. Великий обсяг інформації, пов'язаний з управлінням охороною праці в організації, складний для миттєвого сприйняття, багато важливих питань, які не є пріоритетними на певному етапі організації, можуть лишитись не засвоєними й у подальшому при необхідності вирішення таких питань потрібно буде знову, повертаючись до навчання, витрачати час і кошти. Отже, поділ процесу навчання на блоки дозволить вибудувати чітку картину процесу організації управління охороною праці. При цьому рекомендується ввести процес навчання питань охорони праці як обов'язковий попередній етап при організації підприємства.

2. Розробити єдину інформаційну базу підприємства в галузі охорони праці. Організація й впровадження єдиної бази, яка містить в собі звітні дані, локальні документи, результати спеціальної оцінки умов праці та інші необхідні відомості сприятиме процесу вдосконалення управління охороною праці. Така інформаційна база посилить роль систематичного ведення даних, дозволить організувати безперервний контроль за станом умов і охорони праці.

3. На підприємствах необхідно створити служби швидкого реагування та постійного моніторингу охорони праці, їх завданням є: забезпечення професійної підтримки рішень роботодавця з питань сучасної охорони праці; забезпечення безпеки виробництва, експлуатації обладнання, праці у будівлях і спорудах; забезпечення працівників засобами індивідуального, а також колективного захисту; професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці, пропаганди безпечних методів праці; вибору оптимальних режимів праці і відпочинку працівників.

4. Збільшити кількість розрахунків та підвищити якість аналізу професійних ризиків. Професійні ризики - ключові показники ефективності управління охороною праці. При наявності правдивої оцінки профризиків ймовірність запобігти настанню нещасного випадку істотно збільшується.

5. Формувати культуру в області охорони праці. Найчастіше, менеджери не усвідомлюють всієї важливості та необхідності обмірковування питань охорони й умов праці. Розуміння відповідальності роботодавця за життя та здоров'я його співробітників - важливий показник організації діяльності підприємства.

Література

1. Фонд соціального страхування України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>.

2. Гандзюк М. П. Основи охорони праці : підручник [Електронний ресурс]/ М. П. Гандзюк, Є. П. Желібо, М. О. Халімовський ; за ред. М. П. Гандзюка. – 5-е вид. – К. : Каравела, 2011. – 384 с. – Режим доступу : <http://library.tntu.edu.ua/exhibitions/novi-nadhodzhennja/2012.../berezen>.

3. <http://ohrantruda.com/forum/topic/1709-a-kak-u-nikh-okhrana-truda-v-drugikh-stranakh>.